

Banvägen



Bebyggelsen i kvarteret Murgrönan närmast Banvägen har stark förankring i den första utvecklingsfasen av Breviks villastad och Fastighetsbolaget Lidingö-Breviks tillkomst 1907. De första villorna i kvarteret byggdes 1910-1912. Då fanns här redan Breviks folkskola som tillkommit 1905-1906 på initiativ av häradshövding Holm på Breviks gård. Skolverksamheten blev dock kortlivad, redan 1911 flyttades skolfunktionen över till Skärsätra och skolhuset inreddes till bostadshus. Övriga utpekade villor vid Banvägen tillkom på 1920-talet och gavs en utformning som anknöt stilmässigt till de putsade 1910-talsvillorna. Tomtstrukturer och villaexteriörer är i hög grad ursprungliga.



Banvägen vid Murgrönan 17, 14 och 15. Vy mot nordost.

Beskrivning av området och bebyggelsen

Banvägen går parallellt med Lidingöbanan som givit gatan dess namn. Kulturmiljön ligger strax väster om Breviks station och omfattar den del av kvarteret Murgrönan som vetter mot Banvägen. Bebyggelsen ligger på rad längs sluttningen av en mindre höjdrygg. Tomtstrukturen är med några få undantag densamma som på tidigt 1900-tal. De friliggande villorna ligger i regel långt upp på tomten orienterade med huvudfasaden mot gatan, men väl indragna från gatulivet. Endast det före detta skolhuset ligger lite närmare gatan.

Den faluröda byggnaden på Murgrönan 15 från 1905–1906 har en egen karaktär och utformning som tydligt markerar ursprunget som Breviks folkskola. Exteriören är välbevarad trots att skolverksamheten bara bedrevs i några år.



Breviks folkskola från 1905–1906. Exteriören är fortfarande mycket karaktäristisk för ett mindre skolhus från 1900-talets början, bland annat med sina stora fönster, trots att byggnaden inreddes till bostad redan på 1910-talet.

Kärnmiljön i området utgörs av de nätta ljusputsade 1910-talshusen under brutet tak. Även om husens exteriörer har olika detaljutformning finns flera gemensamma drag särskilt bland 1910-talshusen. Dominerande längs Banvägen är villor i 1 ½ våning med tätspröjsade fönster, tidstypiskt utformade entréer och tegel alt. plåt som taktäckning. Frontespiser, små takkupor i klassicerande stil. Burspråk och ibland en veranda eller ett klassicistiskt utformat entréparti förekommer på en del hus, beroende på byggnadsstil och tillkomsttid.

Generellt omges samtliga äldre villor av uppvuxna villaträdgårdar som karaktäriseras av det tidiga 1900-talets planering med fruktträd, planteringar, blommande buskar och ibland stora lövträd. Ofta inramas villatomten av trästaket, med en trä- eller smidesgrind mellan stenstolpar vid ingången.



Murgrönan 1 från 1922-1923. Trädgården är en karaktäristisk del av den genuina villamiljön från tidigt 1900-tal.



Huset på Murgrönan 13 uppfördes 1912 och är en av Banvägens mest välbevarade villor.

Sammanfattande värdering

Villorna vid Banvägen utgör en särskilt värdefull kulturmiljö med bakgrund i tillkomsten av Breviks villastad vid 1900-talets början. Området är en för Lidingö karaktäristisk och välbevarad liten villaenklav med en stark prägel av tiden kring 1910-1920.

Karaktärsdrag

- Flera ursprungliga tomtstrukturer.
- Friliggande villor med långt indragen placering på tomten och huvudfasad vänd mot gatan.
- Villornas ursprungliga sammanhållna volymer i 1 ½ våning.
- 1910- och 1920-talets släta putsarkitektur med dekorativa utsmyckningar dominerar stort.
- Flertalet villor har tätspröjsade fönster.
- Brutet tak belagt med tegel eller ståndfalsad slät plåt.
- Uppvuxna villaträdgårdar med välbevarad tidigt 1900-talsplanering.
- Tomtavgränsning mot gatan av trästaket eller klippt häck på låg stödmur.
- Trägrind eller smidesgrind mellan stenstolpar.
- Det obrutna förhållandet mellan villa och omgivande trädgårdstomt.

Råd och riktlinjer

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck bör bevaras och vara vägledande vid om- och tillbyggnad. Äldre byggnadsdetaljer bör värnas, exempelvis fönster och dörrar i originalutförande. Tidstypisk färgsättning ska vara vägledande vid ommålning.
- Vid eventuell tillbyggnad, utgå från den omgivande bebyggelsen vad gäller husens placering på tomten, utformning och volymverkan. Utforma nya tillägg med hänsyn till befintlig bebyggelsestruktur och stadsbild.
- Området bör inte förtätas ytterligare och äldre bevarade tomter bör inte avstyckas.
- Ev. komplementbyggnader bör anpassas till huvudbyggnaden och placeras så att de inte påverkar helheten.
- Området bör fortsatt präglas av grönska i form av äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor. Välbevarade trädgårdar med en gestaltning som knyter an till bebyggelsens äldre karaktär bör bevaras, t. ex. växtlighet, staket/murar och grusade/stenbelagda gångar.
- Markförändringar som fyllning, schaktning och sprängning bör undvikas.
- Miljön som helhet är känslig för förändringar och antikvarisk sakkunnig bör medverka vid ändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet.